

EMIGRAȚIA MOLDOVENILOR ÎN ITALIA ÎN PERIOADA ANILOR 1992-2014: STATISTICA NAȚIONALĂ VERSUS STATISTICA ITALIEI

TABAC Tatiana¹², cercetător științific,
CCD INCE

ADNOTARE. În articolul dat se analizează emigrația moldovenilor în Italia în perioada de după obținerea independenței Republicii Moldova și până în prezent. S-a constatat o diferență semnificativă în estimarea migrației de statistica națională versus statistica Italiei. Numărul emigranților moldoveni în Italia este subestimat de Biroul Național de Statistică în baza Anchetei Forței de Muncă circa de trei ori. Începând cu anul 2008 în numărul total al emigranților în Italia crește brusc numărul copiilor, ca rezultat al modificării cadrului legislativ cu privire la dreptul migranților pentru reîntregirea familiei. De asemenea, se observă un număr impunător al tinerilor și creșterea numărului vârstnicilor.

CUVINTE-CHEIE: emigrația moldovenilor, Italia, statistica migrației, fluxuri și stocuri de emigranți, motive ale emigrării, structura pe vârste și sexe a emigranților, legalizarea emigranților moldoveni.

ANNOTATION. This article analyzes the emigration of the Moldovans to Italy for the period after obtaining the independence. There is a significant difference between the migration estimates produced by the Moldovan and Italian statistical offices. The number of Moldovan migrants in Italy is underestimated by the National Bureau of Statistics about three times, based on the Labour Force Survey. Due to a new Italian legislative rules concerning the family reunification adopted in 2008, the number of children and older persons among the Moldovan immigrants is constantly increasing.

KEY WORDS: Moldovan emigration, Italy, migration statistics, stocks and flow of migrants, reasons for migration, age structure and sex of migrants, legalization of Moldovan migrants.

Introducere

Intensificarea fluxurilor migraționale și diversificarea formelor migrației la sfârșitul secolului XX – începutul secolului XXI a ridicat problema creării și dezvoltării sistemelor de colectare a datelor în domeniul migrației internaționale. Înregistrarea fluxurilor migraționale, în această perioadă, a devenit una dintre componentele importante a politicilor migraționiste, care, de altfel, constituie și fundamentul lor. În acest sens, o mulțime de comitete internaționale responsabile de îmbunătățirea calității datelor lucrează pentru revizuirea periodică a metodologiilor de colectare a datelor și elaborarea standardelor internaționale. În multe din țările dezvoltate, aceste sisteme statistice au devenit atât de avansate încât permit cu exactitate înaltă determinarea nu doar a volumului migranților, dar și obținerea în mod regulat a informațiilor social-economice și demografice despre aceștia. Toate aceste măsuri sunt realizate cu un singur scop – îmbunătățirea politicilor din domeniul migrației.

---

¹² © TABAC Tatiana, tania.tabac@gmail.com

Până în prezent, statistica în Republica Moldova la acest capitol nu s-a conformat standardelor internaționale și informațiile privind migrații moldoveni în străinătate sunt precare. Lipsa datelor calitative stagnează mult cercetările în acest domeniu precum și ajustarea politicilor la tendințele actuale. Reieșind din acestea, articolul dat propune estimarea dimensiunilor emigrației moldovenilor în Italia în baza statisticii Italiei, începând cu perioada de după independența Republicii Moldova și până în prezent.

Datele utilizate

În pofida faptului că statistica migrației, indiferent de nivelul său de dezvoltare, nu poate măsura pe deplin amploarea fluxurilor migratorii așa cum se petrec de fapt [3, 5], colectarea și analiza datelor este importantă pentru estimarea volumului, structurii și intensității mișcării migratorii a populației, mai ales că migrația cauzează schimbări în numărul și structura populației. Pentru analiza noastră au fost utilizate datele Institutului Național de Statistică al Italiei (în continuare, INS al Italiei) privind stocurile și fluxurile imigranților moldoveni începând cu anul 1992. Ca sursă au fost utilizate și datele recensământului italian din anul 2001.

Există mai multe motive obiective de ce nu folosim statistica națională în analiza fenomenului migrației moldovenilor în Italia. Precum s-a menționat și în alte lucrări [2], până în prezent, în Republica Moldova nu există un sistem bine funcționabil și comparabil de colectare a datelor în domeniul migrației internaționale. Cel mai important furnizor de date în domeniul migrației în Republica Moldova este Biroul Național de Statistică. Unele din aceste date sunt produse de către biroul respectiv prin cercetări naționale extinse¹³ și recensămintele populației, celelalte date publicate sunt transmise de către Registrul de Stat al Populației. Deoarece Registrul de Stat al Populației înregistrează doar cetățenii care și-au retras reședința în Republica Moldova, dar nu și numărul cetățenilor plecați peste hotare, volumul emigranților externi este subestimat. Spre exemplu, în anul 2014, conform Registrului de Stat al Populației 10 moldoveni au plecat definitiv în Italia. Tot în acest an, Ancheta Forței de Muncă a estimat numărul de 49,6 mii persoane de peste 15 ani aflate în Italia la muncă sau în căutare de muncă (Tabelul 1). În comparație, statistica italiană prezintă la 1 ianuarie 2014 numărul de 149,4 mii cetățeni moldoveni stabiliți cu traiul permanent în Italia.

---

¹³ Ancheta Forței de Muncă și Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice

Tabelul 1. Numărul emigranților moldoveni în Italia conform datelor naționale, anii 2001-2014 (valori absolute)

	Registrul de Stat al Populației	Ancheta Forței de Muncă
2001	1	l.d.
2002	1	l.d.
2003	4	l.d.
2004	1	l.d.
2005	-	l.d.
2006	-	54 700
2007	1	62 400
2008	1	55 400
2009	23	54 800
2010	27	58 600
2011	19	58 400
2012	-	54 800
2013	4	50 700
2014	10	49 600

Sursa: Biroul Național de Statistică

*l.d. – lipsă de date

Inconsecvența datelor cu standardele internaționale, de asemenea, explică de ce nu folosim statistica națională. Până în prezent, statistica națională nu face distincție între migrația temporară și migrația de lungă durată. Conform definiției BNS, emigranți sunt persoanele plecate pentru a se stabili cu domiciliul permanent sau temporar în străinătate. Standardele internaționale recomandă delimitarea a două tipuri de migranți: temporari și de lungă durată. Potrivit definițiilor internaționale, migrația temporară se consideră migrația începând cu 3 luni și care nu depășește 12 luni, iar migrația de lungă durată include migranții care trăiesc într-o altă țară decât țara lor de origine pe o perioadă ce depășește 12 luni [10]. Ținând cont de de faptul că statistica Italiei urmează recomandările internaționale, datele italiene privind imigranții moldoveni oferă încredere mai mare.

De asemenea, pentru studierea fenomenului migrației este mai important să folosim statistica imigrației decât statistica emigrației deoarece, de regulă, sosirile sunt înregistrate cu exactitate mai mare decât ieșirile [4, 5]. Mai mult decât atât, imediat după ce sosesc, imigranții înregistrează la organele de poliție țara de cetățenie, scopul sosirii, durata de ședere ș.a. pentru a beneficia de securitate și alte servicii în țara gazdă.

Limitele statisticii Italiei

Statistica Italiei cuprinde seriile de date cu privire la fluxurile și stocurile cetățenilor străini dezagregate în funcție de cetățenie, vârstă, sex,

motivele migrației, precum și alte informații suplimentare, ca spre exemplu căsătoriile imigranților cu cetățeni italieni ș.a. Mai sus au fost enumerate principalele motive pentru care considerăm că statistica Italiei este superioară statisticii naționale, însă trebuie să menționăm și limitele acesteia. În primul rând, fiind parte a statisticii oficiale, aceste date prezintă imigranții documentați și nu include moldovenii clandestini care au fost relativ numeroși, mai ales până în a doua jumătate a anilor 2000. În al doilea rând, toate datele sunt dezagregate în funcție de cetățenia imigranților, deci moldovenii plecați în Italia cu documente românești sunt incluși în statistica cetățenilor României. Din aceste considerente, presupunem că numărul cetățenilor moldoveni în Italia ar putea fi puțin mai mare decât cel prezentat de organele statistice italiene.

Rezultatele

Statistica Italiei privind migrația internațională, pe de o parte este complexă, iar pe de altă parte este foarte diversă, deoarece măsurarea ei se face în funcție de diferite criterii metodologice. Pentru studierea fenomenului emigrației moldovenilor în Italia sunt disponibile datele cu privire la fluxurile anuale, populația cu trai permanent și datele privind permisele de ședere eliberate cetățenilor moldoveni. Compresiunea și sinteza acestor date, precum și posibilitatea de triangulare, poate furniza informații științifice importante.

Caracteristicile demografice ale fluxurilor de imigranți moldoveni în Italia

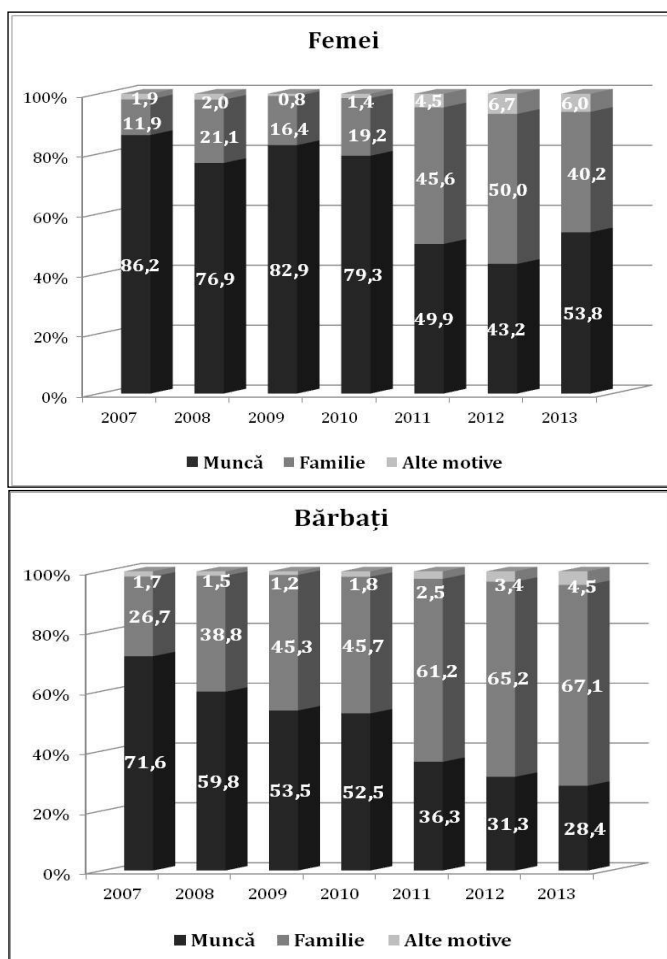
Potrivit datelor din Tabelul 2, după anul 2010 fluxurile de imigranți moldoveni în Italia au început să scadă considerabil. Astfel, în anul 2011 în Italia au emigrat cu 61% mai puțini moldoveni decât în anul 2010, în 2012 cu 47% mai puțini decât în anul 2011, iar în 2013 cu 29% mai puțini decât în anul 2012. Diminuarea fluxurilor în acești ani a fost condiționată de recensiunea economică care a afectat, în primul rând, numărul lucrătorilor migranți. Schimbări vizibile după anul 2010 au fost înregistrate și în structura pe vârste și sexe a fluxurilor. Aici se evidențiază creșterea anuală a ponderii copiilor (care scoate în evidență fenomenul de reunificare a familiilor moldovenești pe teritoriul Italiei) și persoanelor după vârsta de 60 ani, în special al femeilor (care reprezintă procesul natural de îmbătrânire a migranților).

Tabelul 2. Fluxurile anuale de imigranți moldoveni în Italia în funcție de vârstă și sex, anii 2007-2013 (valori absolute și procentuale)

Anul	Total (mii persoane)	Pondere femeilor	Pondere copiilor	Pondere persoanelor vârstnice	Pondere femeilor vârstnice
2007	22,9	73,4	6,6	0,4	0,3
2008	17,4	66,4	12,6	1,2	0,9
2009	31,7	75,5	8,0	1,6	1,2
2010	42,5	70,8	10,8	2,5	2,0
2011	16,5	57,1	20,3	3,6	2,5
2012	8,8	59,2	23,1	4,2	2,9
2013	6,3	69,0	20,3	4,4	3,3

Sursa: calculat de autor conform datelor INS al Italiei

Principalele motive pentru care moldovenii emigrează în Italia sunt în scop de muncă și de reîntregire a familiei. Datele privind motivele de imigrare (Fig. 1) sunt reprezentative în acest sens. Conform acestor date, perioada anilor 2007-2013 poate fi divizată în două intervale: anii 2007-2010 și anii 2011-2013. În prima perioadă, migrația forței de muncă este semnificativ mai mare în rândul femeilor, pe când în rândul bărbaților treptat crește migrația pe motiv de reîntregire a familiei. În perioada a doua se relevă unele modificări esențiale: migrația pentru reîntregirea familiei a dobândit importanță mai mare pentru ambele sexe (40,2% femei și 67,1% bărbați în anul 2013). Într-adevăr, în ultimii ani emigrația moldovenilor pentru reîntregirea familiei a crescut, însă ținând cont de faptul că fluxurile după anul 2010 au scăzut în primul rând datorită reducerii locurilor de muncă, putem menționa că intensitatea emigrărilor pentru reîntregirea familiei nu este cu mult mai înaltă decât în anii precedenți.

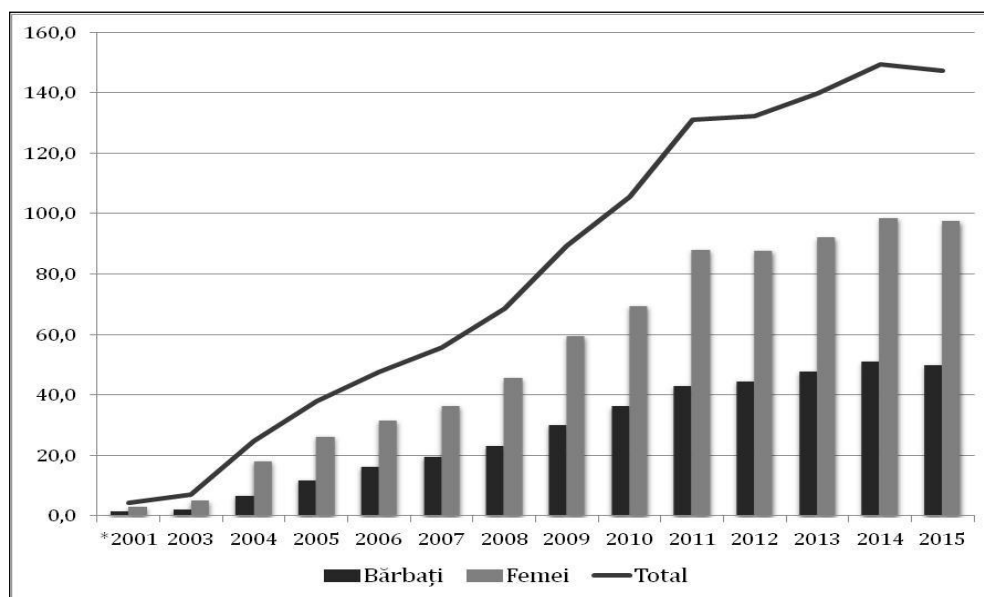
Figura 1. Fluxurile anuale de imigranți moldoveni în Italia pe sexe în funcție de motivele sosirii, anii 2007-2013

Sursa: calculat de autor conform datelor INS al Italiei

Intensitatea și structura pe sexe a emigrației de lungă durată

Emigrația moldovenilor în Italia a debutat la începutul anilor 2000 (Fig. 2) devenind în prezent una dintre principalele țări de destinație după Federația Rusă. În anul 2015 numărul cetățenilor moldoveni stabiliți cu traiul permanent în Italia a fost de 147,4 mii persoane în comparație cu 4,2 mii persoane înregistrate la recensământul italian din anul 2001. Astfel, timp de un deceniu și jumătate numărul moldovenilor în Italia a crescut de 35 ori. Creșterea numărului imigranților permanenți s-a datorat în primul rând schimbărilor introduse de autoritățile italiene în politica din domeniul migrației. Schimbările de politici au vizat nemijlocit cetățenii străini din afara țărilor Uniunii Europene, inclusiv cetățenii Republicii Moldova. În rezultat, impresionantă creștere a numărului total de emigranți permanenți

a avut loc în anii 2004-2011. De asemenea, majorări importante a numărului moldovenilor cu trai permanent în Italia se observă în anii 2004-2005 și anii 2008-2011. De facto, imediat ce imigranții primesc un permis de ședere, aceștia se stabilesc pentru o perioadă îndelungată, respectiv sunt incluși în populația străină rezidentă pe teritoriul Italiei.

Figura 2. Stocul cetățenilor moldoveni în Italia în funcție de sex, anii 2001-2015, mii persoane (valori absolute)

Sursa: INS al Italiei

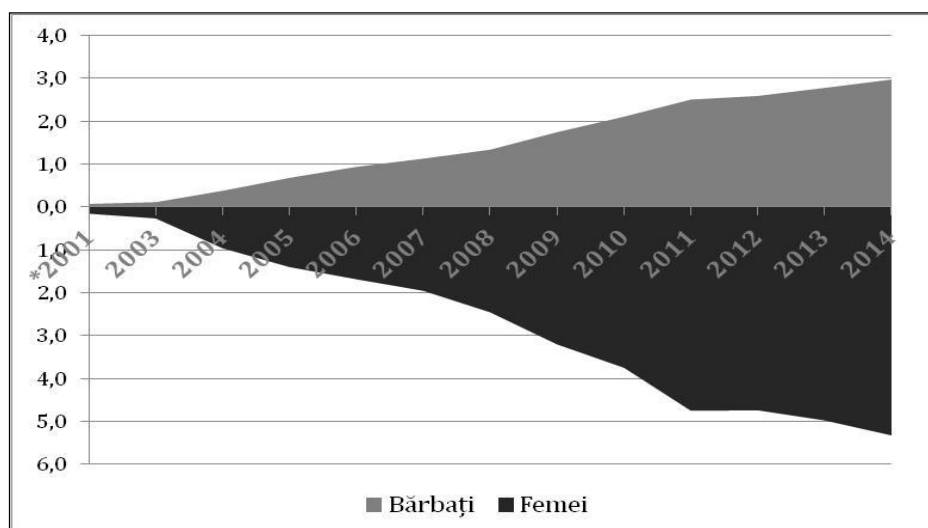
*2001 – conform datelor recensământului Italiei din anul 2001

Pentru prima dată din această perioadă, numărul emigranților permanenți s-a micșorat în anul 2015 cu puțin peste 2 mii persoane față de anul 2014. Reducerea stocului de imigranți în anul 2015 este în strânsă legătură cu mișcarea fluxurilor anuale din anii 2011-2013, deci de evoluția crizei economice. De asemenea, reieșind din relațiile politice actuale dintre Republica Moldova cu Uniunea Europeană, putem bănuî că legalizarea regimului fără vize a determinat alegerea de către emigranți a unei alte țări de destinație. Precum facilitarea eliberării vizelor pentru moldovenii care pleacă în UE este o decizie politică luată recent (care include și unele restricții, ca spre exemplu, migrația în scop de muncă), aceasta poate fi doar o bănuială [1] fără a oferi careva explicații, cu atât mai mult, că impactul semnării acordului nu poate fi vizibil și măsurat imediat.

Datele în privința structurii pe sexe a emigranților relevă unele caracteristici cunoscute, spre exemplu, numărul mai mare de femei în comparație cu cel al bărbaților, doar că structura pe sexe a stocurilor se

diferențiază de cea a fluxurilor. Raportul masculinitate-feminitate a stocurilor se menține constant pe parcursul întregii perioade (cu valori între 32-34% pentru bărbați și 66-68% pentru femei) în timp ce raportul între sexe a fluxurilor are caracter instabil (24-43% pentru bărbați și 57-75% pentru femei).

Reprezentativă este și **intensitatea** emigrației femeilor față de bărbați. În anul 2001, 0,2% din populația feminină și 0,08% din populația masculină a Republicii Moldova locuiau mai mult de 12 luni în Italia. Pe parcursul anilor, intensitatea emigrației a crescut impunător și deja în anul 2014, 5,3% dintre femei și 3% dintre bărbați locuiau permanent în Italia. Trebuie să remarcăm însă, că după anul 2011 acest coeficient manifestă tendințe de scădere lentă pentru ambele sexe (Fig. 3).

Figura 3. Intensitatea emigrației pe termen lung în funcție de sex, anii 2001-2015 (valori procentuale)

Sursa: calculat de autor conform datelor INS al Italiei și BNS al Republicii Moldova

*2001 – conform datelor recensământului Italiei din anul 2001

Legalizarea cetățenilor moldoveni în Italia

Cel mai lung șir de date disponibil pe INS al Italiei sunt datele cu privire la permisele de ședere. Aceste date oferă posibilitatea să observăm tendințele emigrației moldovenilor în Italia începând cu perioada de după obținerea independenței Republicii Moldova și până în prezent. Evidența permiselor de ședere a început în anul 1992, însă primele informații despre numărul permiselor eliberate moldovenilor au fost înregistrate în anul 1998 – în total 15 permise. Deja în anul 1999 permise de ședere au obținut 268 persoane, iar în 2000 au fost legalizați aproximativ 2 mii moldoveni

(Fig. 4). Astfel, spre deosebire de țările vecine Ucraina și România, emigrarea masivă a moldovenilor în Italia a luat avânt după anul 2000.

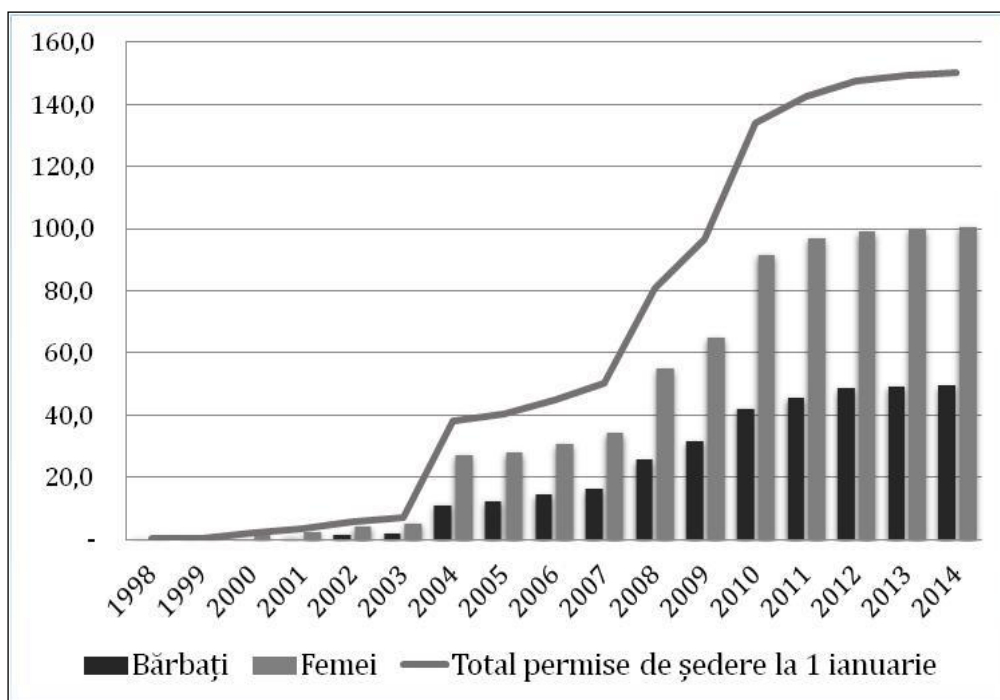
De regulă, imigranții cu permise de ședere se caracterizează printr-o prezență mai stabilă pe teritoriul țării gazdă, decât imigranții cu permise temporare. Datele dezagregate în funcție de tipul permiselor sunt disponibile începând cu anul 2011 și prezentate în Tabelul 3. Conform acestora, până în anul 2013 au fost răspândite permisele temporare, iar în anul 2014 numărul celor două tipuri de permise practic se echivalează.

Tabelul 3. Cetățenii moldoveni care au obținut permis de reședință în Italia în funcție de tipul permisului și sex, anii 2011-2014, mii persoane (valori absolute)

Anul	Bărbați		Femei	
	Permise temporare	Permise permanente	Permise temporare	Permise permanente
2011	32,3	13,3	104,6	30,9
2012	31,5	17,0	98,6	48,9
2013	29,2	20,1	90,8	58,5
2014	25,4	24,1	78,8	71,2

Sursa: INS al Italiei

Legalizarea moldovenilor în Italia este dependentă de măsurile de reglementare a migrației internaționale. În perioada până în anul 2003 a fost dificil de obținut un permis de reședință, iar accesul lucrătorilor din afara țărilor UE a fost orientat doar la munca sezonieră, precum și majoritatea permiselor de ședere eliberate au fost temporare [6, 7], de aici și numărul mic de cetățeni moldoveni stabiliți permanent în Italia. Prima creștere majoră a numărului rezidenților moldoveni se atestă în anul 2004 (31,2 mii permise). Această creștere s-a datorat adoptării în anul 2002 a Legii Bossi-Fini [9] care a oferit amnistie multor lucrători ilegali și a permis legalizarea acestora. Un alt val de legalizări a fost înregistrat în anii 2008-2010 și a fost reglementat de decretul-lege din anul 2007 [8] care prevede dreptul cetățenilor străini cu ședere legală în Italia la reîntregirea familiei. În consecință, începând cu anul 2008 proporția copiilor până la vârsta de 17 ani devine tot mai importantă.

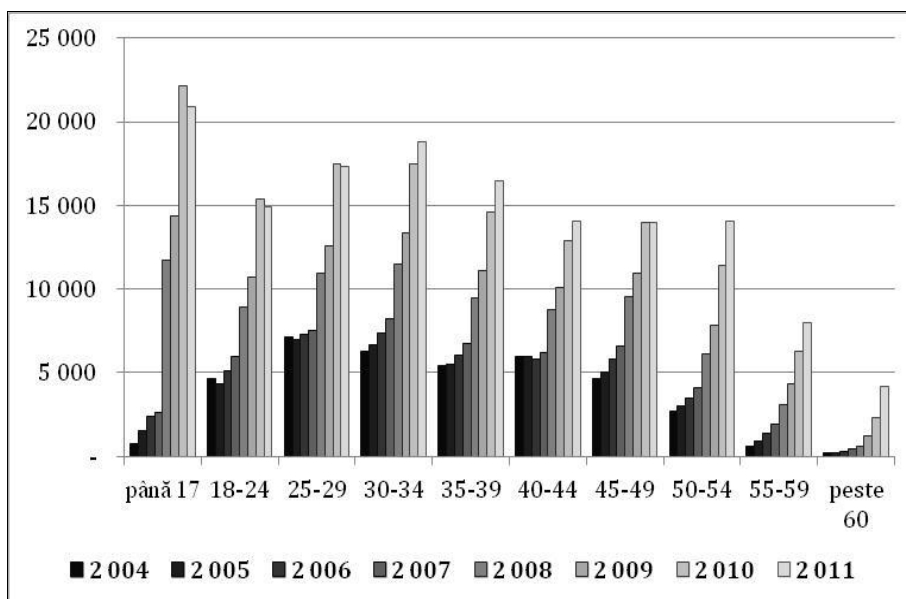
Figura 4. Cetățenii care au obținut permis de reședință în Italia în funcție de sex, perioada anilor 1998-2014, mii persoane (valori absolute)

Sursa: INS al Italiei

Judecând după structura pe vârste a emigranților care dețin permise de ședere putem ilustra (cu anumite rezerve¹⁴) structura pe vârste a emigranților stabiliți permanent în Italia (Fig. 5). Până în anul 2008 intensitatea cea mai mare a emigrației permanente a fost în vârstele 25-29 ani și 30-34 ani, după care urmează vârstele 35-39 ani și 40-44 ani. Prezența mică a copiilor în acești ani și distribuția mare a emigranților în vârstele apte de muncă denotă faptul că principala formă de migrație în această perioadă a fost migrația de muncă. După anul 2008 în rândul tuturor grupelor de vârstă are loc o creștere proeminentă a rezidenților, însă cea mai mare creștere a avut loc la vârstele de până la 17 ani și subliniază, încă o dată, procesul de reîntregire a familie. A doua categorie după numărul mare de emigranți este vârsta între 30-34 ani, după care urmează vârstele de 25-29 și 35-39 ani. După vârsta de 40 ani numărul

¹⁴ Teoretic, statistica privind permisele de reședință înregistrate este parte a statisticii stocurilor moldovenilor, însă trebuie să ținem cont de faptul că unii emigranți care dețin un permis de reședință permanent și nu se află la această dată sau în ultimul an de referință în Italia, de asemenea, este inclus în statistica permiselor.

emigranților începe să scadă. Astfel, după anul 2008, emigrația permanentă a moldovenilor în Italia a devenit „mai tânără” și cuprinde toate vârstele reproductive. De aici concluzionăm că Republica Moldova a pierdut nu doar un număr mare de populație aptă de muncă, dar și un număr mare de oameni în vârstă reproductivă.

Figura 5. Structura pe vârste a cetățenilor moldoveni care au obținut permis de reședință în Italia, anii 2004-2011, mii persoane

Sursa: INS al Italiei

Încheiere

În acest articol se abordează două probleme importante pentru Republica Moldova. Prima se referă la calitatea și disponibilitatea datelor statistice în domeniul migrației internaționale. A doilea subiect a fost centrat pe estimarea dimensiunilor fenomenului de emigrație a cetățenilor Republicii Moldova în Italia. Reieșind din datele utilizate în această analiză statistică putem formula câteva concluzii importante.

Trebuie să menționăm că divergențele între datele naționale și cele italiene sunt foarte mari. Numărul emigranților moldoveni în Italia este subestimat de Biroul Național de Statistică în cazul Anchetei Forței de Muncă de aproximativ trei ori. Lipsa acestei populații din țară nu este luată în calcul la măsurarea diferitor indicatori de ordin demografic, economic, social ș.a. ceea ce conduce la formularea concluziilor eronate și denaturarea realității.

Migrația moldovenilor în Italia după primul deceniu al anilor 2000 are tendințe de stagnare și de descreștere. După anul 2010, mărimea fluxurilor de moldoveni scade continuu, iar compoziția migranților capătă caracter instabil. Tendințe de stagnare se observă după anul 2011 în numărul total al emigranților permanenți, iar în anul 2015, pentru prima dată, numărul acestora se micșorează.

Urmează să remarcăm numărul impunător de mare al populației tinere prezente în Italia. Datorită legii privind dreptul imigranților la reîntregirea familiei, începând cu anul 2008 crește brusc numărul copiilor, al populației în vârstele reproductive și în vârstele apte de muncă. Astfel, datorită migrației moldovenilor numai în Italia, Republica Moldova a avut o pierdere mare din potențialului său uman.

Bibliografia:

1. Chelcea, S. Metodologia cercetării sociologice: metode cantitative și calitative. București; Editura Economică, 2001.
2. Poulain, M. ș.a. Raport de evaluare a datelor pentru Republica Moldova. Organizația Internațională a Migrației, Chișinău, 2011.
3. Vasile, V. Zaman, G. (coord.) Migrația forței de muncă și dezvoltarea durabilă a României. Abordări teoretico-metodologice. Sisteme de indicatori și modele de analiză. București, 2005
4. Денисенко М., Эмиграция из России в страны дальнего зарубежья. În: Демоскоп Weekly, nr. 509-510, 2012.
5. Переведенцев В. Методы изучения миграции населения. М. 1975
6. Decretto-Legge 18 novembre 1995, n. 489// Disposizioni urgenti in materia di politica dell'immigrazione e per la regolamentazione dell'ingresso e soggiorno nel territorio nazionale dei cittadini dei Paesi non appartenenti all'Unione europea. Entranta in vigore del decreto: 19-11-1995. www.normattiva.it
7. Decreto Legislativo 25 luglio 1998, n. 286// Testo unico delle disposizioni concernenti la disciplina dell'immigrazione e norme sulla condizione dello straniero. Entrata in vigore del decreto: 2-9-1998. www.normattiva.it
8. Decreto Legislativo 8 gennaio 2007, n.5// Attuazione della direttiva 2003/86/CE relativa al diritto di ricongiungimento familiare. Entrata in vigore del decreto: 15/2/2007. www.normattiva.it
9. Legge 30 luglio 2002, n. 189// Modifica alla normativa in materia di immigrazione e di asilo. Entranta in vigore della legge: 10-9-2002. <http://www.normattiva.it>
10. Regulation (EC) of the European Parliament and of the Council, 11 July 2007, n.862// on Community statistics on migration and international protection and repealing Council Regulation (EEC) No 311/76 on the compilation of statistics on foreign workers. <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>